

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny. Wydział Psychologii

DARIUSZ KUNCEWICZ, KATARZYNA JAŚKOWSKA

ORCID: 0000-0002-7298-0867; ORCID: 0000-0001-9213-5188
dkuncewicz@swps.edu.pl, katarzyna_jaskowska@onet.pl

*Mało bezpieczne wzorce więzi i opowieści o miłości
a satysfakcja ze związku*

Insecure Attachment Patterns and Love Stories vs. Relationship Satisfaction

STRESZCZENIE

Celem badania było sprawdzenie zależności między mało bezpiecznymi wzorcami więzi, opowieściami o miłości a satysfakcją ze związku. W badaniu wzięło udział 96 osób (48 par heteroseksualnych) o stażu związku od około 1 roku do 50 lat. Pomiar mało bezpiecznych wzorców więzi wykonano kwestionariuszem Doświadczenia w Bliskich Związkach K.A. Brennan, C.L. Clark i P.R. Shavera, opowieści o miłości – kwestionariuszem Opowieści o Miłości R. Sternberga, satysfakcji ze związku – Skalą Satysfakcji ze Związku S.S. Hendricka. Analizy korelacyjne pokazały, że wzorzec więzi lękowej najczęściej współwystępował z opowieścią o poświęceniu, terapii (z pozycji pacjenta) oraz uzależnieniu, natomiast unikowy – z opowieścią tajemniczą oraz o grze. Niezależnym od płci negatywnym predyktorem satysfakcji ze związku okazał się wzorzec więzi unikowej, natomiast pozytywnym – opowieść o uzależnieniu. Analizy moderacji wskazały, iż u kobiet negatywna zależność między więzią lękową a satysfakcją ze związku nasilała się w warunkach preferowania opowieści baśniowej, słabła zaś wraz z preferowaniem opowieści o nauczycielu (z pozycji nauczyciela), humorystycznej i tajemniczej. Kluczowe wyniki sugerują, iż narracje kulturowe o miłości mogą buforować negatywny wpływ wcześniej rozwiniętych skryptów więzi na jakość związku.

Słowa kluczowe: narracje; przywiązanie; opowieści o miłości; satysfakcja ze związku

WPROWADZENIE

Jednym z fundamentów teorii przywiązania J. Bowlby'ego (1979/2005) jest koncept wewnętrznych modeli roboczych (*internal working models* – IWM), zgodnie z którym dziecko, poszukując poczucia bezpieczeństwa (a pośrednio bliskości i wsparcia) w relacji z opiekunem, rozwija umysłowe reprezentacje siebie i innych. Nie są to abstrakcyjne obrazy siebie i innych, lecz uwewnętrznione, w postaci skryptów, wzorce interakcji z figurą przywiązania, obejmujące interpersonalne oczekiwania bezpieczeństwa w sytuacji dystresu („Gdy będzie mi źle, mama zawsze uspokoi i pomoże”) (Mikulincer, Shaver 2007; por. Baldwin 1992). Jeśli opiekun, pełniący rolę figury przywiązania, jest wystarczająco dostępny w potrzebie i responsywny, dziecko zyskuje pewność, iż w trudnościach kluczowe postaci będą dostępne i pomocne. Pewność ta pozwala efektywnie korzystać w dzieciństwie, a potem w dorosłości, z pierwotnej strategii przywiązania, tj. poszukiwania bliskości i wsparcia w relacjach zewnętrznych oraz źródłach wewnętrznych (reprezentacje umysłowe wspierającego obiektu).

W sytuacji, gdy figura przywiązania nie jest w dystresie dostępna i/lub responsywna, dziecko nie rozwija pewności, iż może polegać na bliskich osobach, w związku z tym nie korzysta efektywnie z pierwotnych strategii przywiązania i nie zyskuje poczucia bezpieczeństwa. Wówczas pierwotna strategia przywiązania (tj. poszukiwanie bliskości i wsparcia) zostaje zastąpiona wtórnymi strategiami: hiperaktywacji i/lub dezaktywacji. Strategie hiperaktywacji, określające lękowy, oparty na traumie opuszczenia, wzorzec przywiązania, to reakcje typu „walka” albo „protest”, intensyfikujące pierwotną strategię przywiązania w postaci hiperczułości na sygnały zagrożenia i odrzucenia oraz wymuszania bliskości i wsparcia. Strategie dezaktywacji, określające unikowy, oparty na traumie bliskości, wzorzec przywiązania, polegają na wyparciu potrzeb przywiązania, unikaniu bliskości i intymności oraz na kompulsywnym poleganiu na własnych siłach (szerzej zob. Mikulincer, Shaver 2007).

Według Bowlby'ego (1973) ukształtowane w dzieciństwie skrypty interakcji z figurą przywiązania zachowują względną stabilność w przebiegu życia. Wspierają to przekonanie wyniki metaanaliz badań podłużnych (Fraley, Shaver 2000), które sugerują, iż bardziej uzasadniony empirycznie jest model stałości wzorca przywiązania niż jego zmienności.

Skryptowa natura wewnętrznych modeli roboczych przywiązania oznacza, że mają one strukturę narracyjną. G. Salvatore, G.A. Dimaggio i A. Semerari (2004) w ramach pięciopoziomowego modelu rozwoju narracji lokują je na poziomie narracji nieświadomych proceduralnych. Nie są one niczym innym, jak uogólnionymi scenariuszami powtarzających się doświadczeń w relacji z pierwszymi opiekunami, najbardziej dynamicznie kształtującymi się w okresie od 3. do 4. roku życia dziecka. Poziom wyżej plasują się rozwojowo późniejsze, bardziej

złożone narracje symboliczne, świadome, konstruowane na bazie repertuaru kulturowego, mitów, opowieści rodzinnych, filmów czy literatury.

Ważnymi narracjami, w dużej mierze właśnie „kulturowymi”, są opowieści o miłości. Są to preferowane scenariusze na temat związku miłosnego, czym taki związek jest lub powinien być. Według R.J. Sternberga (1996) liczba możliwych opowieści o miłości jest niemal nieograniczona; w kulturze pojawiają się nowe historie miłosne, a każda z nich może być kombinacją innych. Na podstawie analizy literatury, filmów i wywiadów Sternberg ze współpracownikami (Sternberg 1996; Sternberg, Hojjat, Barnes 2001) wyodrębnił aż 26 opowieści o miłości i podzielił je na pięć typów: asymetryczne (np. opowieść o nauczycielu i uczniu), symetryczne (np. opowieść o podróży), o obiektach (np. opowieść o dziele sztuki), narracyjne (np. opowieść baśniowa), gatunkowe (np. opowieść wojenna). Bohaterowie każdej opowieści występują w komplementarnych rolach, które mogą być symetryczne (np. w opowieści o grze), ale nie muszą (np. w opowieści o policjancie i podejrzanym). Poza tym można mówić o opowieściach bardziej (np. opowieść o ogrodzie) lub mniej adaptacyjnych (np. opowieść o horrorze).

Zgodnie z modelem Salvatore, Dimaggio i Semerari (2004) przyswajane w późniejszym okresie życia narracje symboliczne (w tym kulturowe) opierają się na proceduralnych, wzbogacają je. Tym samym opowieści o miłości powinny w jakiś sposób „pasować” do wykształconych wcześniej skryptów przywiązania. Tezę tę wspierają wyniki badań C. Hazan i P. Shavera (1987), z których wynika, że osoby przywiązane unikowo uważają, iż romantyczny obraz miłości prezentowany w filmach i powieściach naprawdę nie istnieje, podczas gdy osoby przywiązane lękowo przyznawały, że bardzo łatwo jest im się zakochać, a ich związki są pełne obsesji, namiętności i zazdrości.

Dotąd jednak nie eksplorowano bardziej szczegółowo zależności między wzorcami więzi a opowieściami o miłości. Dlatego zaprojektowaliśmy badanie, dzięki któremu można się dowiedzieć, czy zależności te rzeczywiście istnieją. W szczególności chcieliśmy odpowiedzieć na pytanie, jakie – skatalogowane przez Sternberga i jego zespół – opowieści o miłości współwystępują z mało bezpiecznymi wzorcami więzi (P1).

Kolejnym celem badania było sprawdzenie, jaką rolę w związku pełnią mało bezpieczne wzorce więzi oraz opowieści o miłości. W szczególności chcieliśmy sprawdzić, czy lub w jaki sposób współwystępują z satysfakcją ze związku (P2). Nietrudno sobie wyobrazić, że mało bezpieczne wzorce przywiązania, które implikują albo wymuszanie bliskości (wzorzec lękowy), albo jej unikanie (wzorzec unikowy), mogą powodować rozmaite problemy w związku, a tym samym obniżać zadowolenie z relacji z partnerem. Zależność ta została potwierdzona w licznych badaniach – lękowe i unikowe wzorce więzi okazywały się być negatywnymi predyktorami satysfakcji ze związku zarówno wśród par o krótkim, jak i o długim stażu (zob. Mikulincer, Shaver 2007). Uznaliśmy, że negatywny zwią-

zek między mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania a satysfakcją ze związku wystąpi również w naszym badaniu (H1).

Potencjalne zależności między opowieściami o miłości a satysfakcją ze związku wydają się być bardziej zróżnicowane. R. Sternberg, M. Hojjat i M.L. Barnes (2001) na podstawie badania 43 par wykazali, że zdecydowana większość opowieści nieadaptacyjnych (np. o interesach, kolekcji, grze, rządzeniu, horrorze, policjancie i podejrzanym) okazała się negatywnym predyktorem zadowolenia ze związku, natomiast opowieści adaptacyjne (np. o ogrodzie, ognisku domowym) nie korelowały z nim w ogóle. Jak dotąd to jedyne, przeprowadzone na gruncie amerykańskim, badanie eksplorujące zależność między opowieściami o miłości a satysfakcją ze związku. Ze względu na możliwy wpływ różnic kulturowych na rozumienie adaptacyjności bądź nieadaptacyjności określonych scenariuszy miłości, nie formułowaliśmy przewidywań w tym obszarze.

Ponieważ opowieści o miłości bazują na wcześniej wykształconych wzorcach przywiązania, powinny być do siebie w jakiś sposób dopasowane. Być może osoby przywiązane lękowo adaptują do swojego systemu znaczeń takie opowieści o miłości, które mają wyraźną komponentą lękową (np. o uzależnieniu?), a przywiązane unikowo – takie, które zakładają większy dystans między partnerami (np. o grze?). Wówczas narracje kulturowe o miłości utrwałyby mało bezpieczne wzorce więzi, tym samym nasilając negatywną zależność między nimi a satysfakcją ze związku.

Zasadne jest także rozważenie wariantu, w którym osoby o mało bezpiecznych wzorcach więzi adaptują do swojego systemu znaczeń narracje kulturowe, które nie są do nich dopasowane. Salvatore, Dimaggio i Semerari (2004) twierdzą, że treść przyjmowanych narracji kulturowych nie zawsze odpowiada treści wcześniejszych skryptów. Jako przykład przytoczono wypowiedź narcystycznego pacjenta o sobie jako superbohaterze, w której pominął on jakiegokolwiek doświadczenie własnej słabości i pragnienie opieki. Czy jest możliwe, że niektóre osoby o mało bezpiecznych wzorcach więzi adaptują do swojego systemu znaczeń opowieści o miłości jako bardziej „bezpiecznej” komponente (np. o ogrodzie)? Wówczas narracje kulturowe o miłości mogłyby nie tyle wzmacniać, ile osłabiać, buforować negatywny związek między wzorcami więzi a satysfakcją ze związku. Ostatnie pytanie brzmi: Czy opowieści o miłości pełnią rolę moderatora zależności między mało bezpiecznymi wzorcami więzi a satysfakcją ze związku? (P3)

METODA

W badaniu wzięło udział 96 osób (48 par heteroseksualnych) w wieku od 21 do 70 lat ($M = 35,77$ lat; $SD = 11,09$ lat). Staż związku wahał się od 1 roku i 4 miesięcy do 50 lat ($M = 11$ lat i 1 miesiąc; $SD = 9$ lat i 5 miesięcy). Większość uczestników badania posiadało wykształcenie wyższe (49%) lub średnie (47%).

Zdecydowana większość osób pracowała (69,8%), pozostali pracowali i studiowali jednocześnie (17,7%) lub tylko studiowali (7,3%).

Wykorzystano opisane poniżej narzędzia badawcze:

1. Kwestionariusz Doświadczenia w Bliskich Związkach Partnerskich (*Experiences in Close Relationship* – polska wersja: ECR-PL) autorstwa K.A. Brennan, C.L. Clark i P.R. Shavera (1998) w polskiej adaptacji M. Stawskiej (2011). Służy on do pomiaru stylów/wzorców przywiązania. Obejmuje 36 twierdzeń, wobec których osoba badana ustosunkowuje się na siedmiostopniowej skali odpowiedzi (1 – „zdecydowanie nie zgadzam się”, 7 – „zdecydowanie zgadzam się”). Twierdzenia parzyste wchodziły w skład skali stylu/wzorca lękowego, a nieparzyste – skali stylu/wzorca unikowego. Wskaźnikiem nasilenia lękowego i unikowego wzorca przywiązania są średnie wartości uzyskane w obu skalach. Im wyższy wynik, tym wyższe nasilenie danego stylu. Pozycje 3, 15, 19, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 22 wymagają odwrócenia skali odpowiedzi przed uśrednieniem wyników. Współczynnik rzetelności (alfa Cronbacha) obu skal ECR-PL w badaniach walidacyjnych Stawskiej (2011) wynosił 0,86 dla stylu lękowego oraz 0,85 dla stylu unikowego. W niniejszym badaniu również były one wysokie, wynosiły odpowiednio 0,86 i 0,89.
2. Kwestionariusz Opowieści o Miłości (*Love Story Questionnaire* – polska wersja: LSQ-PL) opracowaliśmy na podstawie twierdzeń oryginalnego kwestionariusza, zawartych w książce *Miłość jest opowieścią* (Sternberg 2001, s. 67–238). Aby zmniejszyć objętość narzędzia, pominięto pięć najmniej popularnych opowieści (o horrorze, pornografii, kolekcji, fantastyczną i teatralną) (por. Sternberg 2001, s. 246). Opowieść o rekonwalescencji została przemianowana na bardziej adekwatnie brzmiącą: „o terapii”. Z opowieści o rządzeniu posłużyliśmy się tylko częścią demokratyczną i przemianowaliśmy ją na opowieść „demokratyczną”. W opowieści o religii pozostawiliśmy jedynie twierdzenia opisujące aspekt religii w związku. Do opowieści o poświęceniu, obejmującej tylko aspekt poświęcania się, ułożyliśmy dodatkowe pozycje tworzące komplementarną opowieść z perspektywy „beneficjenta”. Analogicznie do opowieści o dziele sztuki, obejmującej tylko aspekt konesera, włączyliśmy twierdzenia składające się na opowieść z perspektywy „dzieła”. Niektóre pojedyncze pozycje, brzmiące nieprecyzyjnie lub zbyt dosłownie, zostały odrzucone. W rezultacie uzyskaliśmy 136 twierdzeń składających się na 26: 14 „symetrycznych” (np. o ogrodzie) i 6 „asymetrycznych” w dwóch komplementarnych wersjach (np. o nauczycielu i uczniu, o uczniu i nauczycielu).

Osoby badane odnosiły się do twierdzeń kwestionariusza na siedmiostopniowej skali Likerta (1 – „zdecydowanie nie zgadzam się”, 7 – „zdecydowanie zgadzam się”), odpowiadając, w jakim stopniu wyrażają one

ich poglądy i preferencje na temat związku. Wynikiem opisującym każdą z 26 opowieści jest średnia ustosunkowań wobec twierdzeń do niej przypisanych. Im wyższy wynik w danej skali, tym silniej preferowana opowieść. Współczynniki rzetelności (alfa Cronbacha) 26 skal opowieści, wahające się od 0,54 do 0,87 (z czego dla 21 skal powyżej 0,70), generalnie można uznać za zadowalające.

3. Skala Satysfakcji ze Związku (*Relationship Assessment Scale* – polska wersja: RAS-PL) autorstwa S.S. Hendricka (1988) przystosowana do polskiej wersji językowej przez M. Natorę (2011). Służy ona do pomiaru satysfakcji ze związku. Składa się z 7 pytań, do których osoby badane ustosunkowują się na pięciostopniowej skali odpowiedzi (1 – „w ogóle/nigdy”, 5 – „bardzo często/bardzo dużo”). Dwa pytania (4 i 7) wymagają odwrócenia skali odpowiedzi przed uśrednieniem wyników. Wskaźnikiem nasilenia satysfakcji ze związku jest średni wynik w całej skali. Współczynnik alfa Cronbacha, obrazujący rzetelność skali, był bardzo wysoki (0,92).

PROCEDURA BADANIA

Rekrutacja par do badania odbyła się na podstawie zaproszeń rozesłanych w środowiskach pracowniczych i akademickich. Udział w badaniu miał charakter wolontarystyczny, nie obejmował gratyfikacji finansowej. Osoby badane zostały poinformowane ustnie o konieczności wypełnienia kwestionariuszy bez obecności partnerki/partnera, a także poproszono je o niekonsultowanie się przed badaniem i w jego trakcie. Kwestionariusze były uzupełniane odręcznie, w dogodnym dla osoby badanej miejscu: najpierw krótka ankieta socjodemograficzna (dane o wieku, płci, stażu związku, wykształceniu, statusie zawodowym), potem ECR-PL, LSQ-PL i RAS-PL.

WYNIKI

Aby odpowiedzieć na pytanie o zależność między mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania a opowieściami o miłości (P1), policzono współczynniki korelacji cząstkowych (z kontrolą stażu związku) osobno w grupie kobiet i mężczyzn. Wyniki prezentuje tab. 1.

Między opowieściami o miłości a lękowym wzorcem przywiązania wystąpiło łącznie, w obu grupach płciowych, 25 istotnych zależności, przy czym wszystkie okazały się dodatnie. Nieco mniej (16), po części dodatnich, a po części ujemnych, związków odnotowano między opowieściami o miłości a unikowym wzorcem przywiązania.

Tab. 1. Współczynniki korelacji cząstkowych (z kontrolą stażu związku) między mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania a opowieściami o miłości w grupie kobiet (N = 48) i mężczyzn (N = 48). Istotność różnic (testu z-Fishera) między współczynnikami korelacji w grupie kobiet i mężczyzn

Mało bezpieczne wzorce przywiązania a opowieści o miłości	Przywiązanie lękowe			Przywiązanie unikowe		
	Kobiety	Mężczyźni	z-Fishera	Kobiety	Mężczyźni	z-Fishera
Nauczyciel	-0,07	0,170	-1,15	0,230	0,16	0,35
Uczeń	0,43**	0,070	1,85†	-0,050	0,17	-1,05
Poświęcenie: obdarowujący	0,60***	0,570***	0,22	-0,060	-0,21	0,73
Poświęcenie: beneficjent	0,52***	0,610***	-0,63	0,002	0,16	-0,76
Demokratyczna	0,18	0,003	0,85	0,190	-0,34*	2,59**
Dzieło: koneser	-0,05	-0,010	-0,19	-0,070	0,03	-0,47
Dzieło: dzieło	0,34*	0,200	0,72	-0,150	-0,02	-0,62
Dom	0,27†	0,110	0,79	-0,210	-0,40**	1,00
Terapia: terapeuta	0,28†	0,200	0,40	-0,190	-0,34*	0,77
Terapia: pacjent	0,71***	0,530***	1,41	0,030	0,36*	-1,65*
Religia	0,33*	0,320*	0,05	-0,100	0,01	-0,52
Gra	0,23	0,260†	-0,15	0,330*	0,32*	0,05
Podróż	0,24†	0,010	1,11	-0,330*	-0,42	0,50
Szycie	0,08	-0,040	0,57	-0,070	-0,08	0,05
Ogród	0,24†	-0,040	1,35	-0,240	-0,35*	0,57
Interesy	0,03	-0,090	0,57	0,290	0,28	0,05
Uzależnienie	0,48**	0,450**	0,18	-0,230	-0,15	-0,39
Baśń	0,35*	0,070	1,40	-0,330*	-0,17	-0,81
Historyczna	0,42**	0,280†	0,76	-0,240	-0,19	-0,25
Naukowa	0,31*	0,350*	-0,21	0,190	-0,02	1,01
Przepisy	0,39**	0,100	1,48	0,240†	-0,07	1,49
Wojenna	0,36*	0,250*	0,58	0,220	0,19	0,15
Humor: widz	-0,01	-0,230	1,06	0,010	-0,25†	1,26
Humor: komik	-0,23	0,020	-1,21	0,110	-0,28*	1,89†
Tajemnicza: detektyw	0,02	0,110	-0,43	0,300*	0,30*	0,00
Tajemnicza: postać	-0,13	0,006	-0,65	0,450**	0,47**	-0,12

† $p < 0,1$; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Niezależnie od płci lękowy wzorec przywiązania korelował stosunkowo z największym prawdopodobieństwem ($p < 0,001$) z opowieścią o poświęceniu, tak z pozycji obdarowującego, jak i beneficjenta, a także z opowieścią o terapii z pozycji pacjenta oraz ($p < 0,01$) z opowieścią o uzależnieniu. Ponadto korelował z opowieścią o religii, naukową, historyczną, wojenną. Wyłącznie u kobiet przywiązanie lękowe korelowało przede wszystkim ($p < 0,01$) z opowieścią o uczniu (w odróżnieniu od mężczyzn: $p < 0,1$) oraz o przepisach. Następnie z opowieścią o dziele z pozycji dzieła, o domu, terapeutyczną z pozycji terapeuty, o podróży, ogrodzie oraz baśniową. Tylko w grupie mężczyzn lękowy wzorec przywiązania korelował dodatkowo z opowieścią o grze.

Unikowy wzorec przywiązania, niezależnie od płci, współwystępował przede wszystkim ($p < 0,01$) z opowieścią tajemniczą z pozycji tajemniczej postaci. Dodatkowo też z opowieścią tajemniczą z pozycji detektywa oraz z opowieścią o grze. Tylko w grupie kobiet przywiązanie unikowe negatywnie korelowało z opowieścią o podróży oraz baśniową, natomiast pozytywnie – z opowieścią o przepisach. Wyłącznie u mężczyzn unikowy wzorec przywiązania korelował ze względnie największym prawdopodobieństwem ($p < 0,01$) negatywnie z opowieścią o domu. Następnie zaś z opowieścią o ogrodzie, humorystyczną z pozycji widza, demokratyczną (w odróżnieniu od kobiet: $p < 0,01$), humorystyczną z pozycji komika (w odróżnieniu od kobiet: $p < 0,1$) oraz pozytywnie z opowieścią terapeutyczną z pozycji pacjenta (w odróżnieniu od kobiet: $p < 0,05$).

W celu uzyskania odpowiedzi na pytanie o zależności między satysfakcją ze związku a mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania (P2a) oraz opowieściami o miłości (P2b) wykonano analizy korelacji cząstkowych (z kontrolą stażu związku) między tymi zmiennymi w grupie kobiet i mężczyzn. Wyniki analiz zawiera tab. 2.

Niezależnie od płci nasilenie satysfakcji ze związku korelowało przede wszystkim ($p < 0,01$) ujemnie z unikowym wzorcem przywiązania, a także dodatkowo z preferowaniem opowieści o uzależnieniu. Nasilenie satysfakcji ze związku w grupie kobiet korelowało głównie ($p < 0,01$) negatywnie z lękowym wzorcem przywiązania, ale też z preferowaniem opowieści o przepisach (w odróżnieniu od mężczyzn: $p < 0,05$), natomiast pozytywnie z preferowaniem opowieści o dziele sztuki z pozycji dzieła. U mężczyzn wystąpiło zdecydowanie więcej istotnych zależności niż u kobiet (10 vs. 3). Nasilenie satysfakcji ze związku w grupie mężczyzn korelowało przede wszystkim negatywnie z preferowaniem opowieści o grze i terapeutycznej z pozycji pacjenta (obie korelacje na poziomie istotności $p < 0,01$), a także tajemniczej – zarówno z pozycji tajemniczej postaci, jak i detektywa. Z kolei pozytywnie – z preferowaniem opowieści o domu, terapii, ogrodzie, humorystycznej z pozycji widza (w odróżnieniu od kobiet: $p < 0,1$).

Aby sprawdzić, czy opowieści o miłości mogą pełnić rolę moderatora zależności między mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania a satysfakcją ze

Tab. 2. Współczynniki korelacji cząstkowych (z kontrolą stażu związku) między satysfakcją ze związku a mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania i opowieściami o miłości w grupie kobiet (N = 48) i mężczyzn (N = 48). Istotność różnic (testu z-Fishera) między współczynnikami korelacji w obu grupach

Satysfakcja ze związku a mało bezpieczne wzorce przywiązania i opowieści o miłości	Różnice płciowe		
	Kobiety	Mężczyźni	z-Fishera
Przywiązanie lękowe	-0,190	-0,260†	0,35
Przywiązanie unikowe	-0,400**	-0,510***	0,66
Nauczyciel	-0,210	0,001	-1,02
Uczeń	0,040	0,150	-0,53
Poświęcenie: obdarowujący	-0,004	0,150	-0,74
Poświęcenie: beneficjent	-0,130	-0,170	0,19
Demokratyczna	-0,006	0,230	-1,14
Dzieło: koneser	0,180	0,010	0,82
Dzieło: dzieło	0,260†	-0,060	1,55
Dom	0,070	0,340*	-1,35
Terapia: terapeuta	0,030	0,350*	-1,59
Terapia: pacjent	-0,190	-0,380**	0,99
Religia	-0,110	-0,020	-0,43
Gra	-0,160	-0,440**	1,47
Podróż	0,110	0,360*	-1,26
Szycie	0,110	0,230	-0,59
Ogród	0,060	0,310*	-1,24
Interesy	-0,190	-0,130	-0,29
Uzależnienie	0,380**	0,280†	0,53
Baśń	0,120	0,210	-0,44
Historyczna	0,090	0,180	-0,44
Naukowa	0,020	-0,120	0,67
Przepisy	-0,240†	0,180	-2,02*
Wojenna	-0,200	-0,180	-0,10
Humor: widz	-0,010	0,340*	-1,73†
Humor: komik	0,210	0,230	-0,10
Tajemnicza: detektyw	-0,120	-0,270†	0,74
Tajemnicza: postać	-0,180	-0,290*	0,55

† p < 0,1; * p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

związku (P3), wykonano osobno w grupie kobiet i mężczyzn serię analiz regresji hierarchicznej dla zmiennej zależnej *satysfakcja ze związku*. Za każdym razem testowanym predyktorem w pierwszym kroku był jeden z mało bezpiecznych wzorców przywiązania (łękowy lub unikowy) oraz jedna z opowieści o miłości, w drugim zaś była dołączana interakcja między nimi. Przed włączeniem do analiz zmienne niezależne wycentrowano. Tab. 3 zawiera podsumowanie wyników analiz regresji. Ze względu na obszerność analiz (testowano 52 modele w grupie mężczyzn i tyle samo w grupie kobiet) w tabeli zawarto jedynie najbardziej kluczowe wyniki, tj. wskazujące na istotną zmianę dopasowania modelu po dołączeniu do niego składnika interakcyjnego.

Dołączenie składnika interakcyjnego (wzorec mało bezpiecznego przywiązania x opowieść o miłości) poprawiło istotność dopasowania modelu do danych (zmiana R^2 ; $p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$) jedynie w przypadku sześciu modeli – tylko w grupie kobiet (K) i tylko w odniesieniu do interakcji z przywiązaniem łękowym. Aby sprawdzić, na czym polega istotny ($p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$) efekt interakcji przywiązania łękowego z każdą z sześciu opowieści o miłości (o nauczycielu i uczniu z pozycji nauczyciela, baśniową, humorystyczną z pozycji widza i komika oraz tajemniczą z pozycji detektywa i tajemniczej postaci), najpierw wyodrębniono według mediany grupy kobiet o słabszej i silniejszej preferencji danej opowieści. Następnie w wyodrębnionych grupach wykonano analizy regresji prostych, w których zmienną zależną była satysfakcja ze związku, a predyktorem – przywiązanie łekowe.

Wyniki pokazały, że zależność między przywiązaniem łękowym a satysfakcją ze związku u kobiet ze słabszą preferencją opowieści o nauczycielu z pozycji nauczyciela ($M \leq 3,33$) była negatywna ($\beta = -0,70$; $p < 0,001$), natomiast u kobiet z silniejszą preferencją tej opowieści ($M \geq 3,34$) – pozytywna na poziomie tendencji statystycznej ($\beta = 0,35$; $p < 0,1$). Zależność między przywiązaniem łękowym a satysfakcją ze związku w warunkach słabszej preferencji opowieści baśniowej ($M \leq 4,17$) okazała się nieistotna ($\beta = 0,01$; $p > 0,1$), z kolei w warunkach silniejszej preferencji tej opowieści ($M \geq 4,18$) była negatywna ($\beta = -0,69$; $p < 0,001$). Zależność między przywiązaniem łękowym a satysfakcją ze związku w warunkach słabszej preferencji opowieści humorystycznej z pozycji zarówno widza ($M \leq 5,13$), jak i komika ($M \leq 4,70$) była negatywna (odpowiednio: $\beta = -0,53$; $p < 0,01$; $\beta = -0,51$; $p < 0,01$), podczas gdy w warunkach silniejszej preferencji obu opowieści (odpowiednio: $M \geq 5,14$; $M \geq 4,71$) okazała się nieistotna (odpowiednio: $\beta = 0,03$; $p > 0,1$; $\beta = 0,18$; $p > 0,1$). Analogicznie zależność między przywiązaniem łękowym a satysfakcją ze związku w grupie kobiet o słabszej preferencji opowieści tajemniczej, tak z pozycji detektywa ($M \leq 2,75$), jak i tajemniczej postaci ($M \leq 3,38$), była negatywna (odpowiednio: $\beta = -0,57$; $p < 0,01$; $\beta = -0,67$; $p < 0,001$), natomiast w warunkach silniejszej preferencji obu opowieści (odpowiednio: $M \geq 2,76$; $M \geq 3,39$) – nieistotna (odpowiednio: $\beta = 0,09$; $p > 0,1$; $\beta = 0,03$; $p > 0,1$).

Tab. 3. Podsumowanie kluczowych wyników hierarchicznej analizy regresji dla zmiennej zależnej *satysfakcja ze związku* w grupie kobiet (K) i mężczyzn (M). Testowane predyktory: mało bezpieczne wzorce przywiązania, opowieści o miłości, interakcje między mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania z opowieściami o miłości

Model	Predyktory	β	df	F	ΔR^2
1 (K)	Krok 1 lękowy nauczyciel	-0,27† -0,23	2	2,06	0,12†
	Krok 2 lękowy x nauczyciel	0,53***	3	4,12	0,26***
2 (K)	Krok 1 lękowy baśń	0,32* 0,21	2	1,73	0,11†
	Krok 2 lękowy x baśń	-0,50**	3	3,25	0,19**
3 (K)	Krok 1 lękowy humor: widz	0,26† -0,04	2	1,60	0,07
	Krok 2 lękowy x humor: widz	0,38*	3	3,09	0,11*
4 (K)	Krok 1 lękowy humor: komik	-0,22 0,12	2	1,30	0,08
	Krok 2 lękowy x humor: komik	0,38*	3	3,51	0,11*
5 (K)	Krok 1 lękowy tajemnicza: detektyw	-0,26† -0,15	2	2,13	0,09
	Krok 2 lękowy x tajemnicza: detektyw	0,32*	3	3,35	0,10*
6 (K)	Krok 1 lękowy tajemnicza: postać	0,31* -0,27†	2	3,48	0,13*
	Krok 2 lękowy x tajemnicza: postać	0,40**	3	5,97	0,16**

† $p < 0,1$; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Podsumowując, w grupie kobiet niektóre opowieści o miłości pełniły funkcję moderatora zależności między przywiązaniem lękowym a satysfakcją ze związku. Zależność ta okazała się tym bardziej negatywna, im silniej była preferowana opowieść baśniowa, a słabiej opowieść o nauczycielu i uczniu (z pozycji nauczyciela), humorystyczna (z pozycji widza i komika) oraz tajemnicza (z pozycji detektywa i tajemniczej postaci). Z kolei była tym bardziej pozytywna, im silniej preferowano opowieść o nauczycielu i uczniu (z pozycji nauczyciela).

DYSKUSJA

Celem badania było sprawdzenie, czy istnieją zależności między mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania a opowieściami o miłości (P1) oraz między wyżej wymienionymi wymiarami a satysfakcją ze związku (P2), a także czy zależności między mało bezpiecznymi wzorcami przywiązania a satysfakcją ze związku są moderowane przez opowieści o miłości (P3).

W odpowiedzi na pytanie pierwsze okazało się, że związki między mało bezpiecznymi wzorcami więzi a opowieściami o miłości w większym stopniu dotyczą wzorca lękowego, co sugeruje, iż kulturowe narracje o miłości mogą mieć silniejszą osnowę „lękową” niż „unikową”, ale też to, że osoby przywiązane lękowo chętniej mogą adaptować teksty kultury do narracji o własnym związku. Co istotne, analizy korelacji wskazują, że zarówno do lękowego, jak i unikowego wzorca więzi „pasują” określone typy opowieści o miłości.

Dla wzorca lękowego u obu płci najbardziej dopasowane okazały się opowieści o poświęceniu z pozycji obdarowującego i beneficjenta, terapeutyczna z pozycji pacjenta oraz o uzależnieniu. Łączy je podobny temat pomniejszania siebie na rzecz partnera lub relacji, który jest spójny z lękowym wzorcem hiperaktywnego poszukiwania bliskości, wsparcia kosztem własnej autonomii czy odrębności (zob. Mikulincer, Shaver 2007). Ciekawym wariantem „lękowej” opowieści o miłości jest opowieść o poświęceniu, wynosząca na piedestał regułę wzajemności w bliskich związkach. Jeśli osoba przywiązana lękowo – pod kulturowym szyldem opowieści o poświęceniu – nadmiernie obdarowuje partnera, ten może czuć się winny, a tym samym zobowiązany do spłaty długu, np. w postaci (wymuszonego) zaangażowania w relację (por. Schafer, Keith 1980).

Do wzorca unikowego, w sposób niezależny od płci, najlepiej była dopasowana opowieść o grze oraz tajemnicza z pozycji detektywa i tajemniczej postaci. Wspólnym tematem obu rodzajów opowieści jest dystans do partnera kosztem intymności, spójny z unikowym wzorcem dezaktywacji pragnienia więzi i kulturowania odrębności (zob. Mikulincer, Shaver 2007). Postawa wobec partnera związku jako rywała lub niedostępnej, otoczonej aurą tajemniczości postaci, może być wynikiem preferowania właśnie opowieści o grze lub tajemniczej. Te zaś – zgodnie z wielopoziomowym modelem narracji Salvatore, Dimaggio i Semerari

(2004) – mogą być preferowane dlatego, że stanowią najbliższe kulturowo „odpowiedniki” rozwiniętego wcześniej unikowego skryptu więzi – umacniają go i tematycznie wzbogacają.

W obrębie zależności między wzorcami więzi a opowieściami o miłości udało się również wyodrębnić takie, które są specyficzne dla płci. U kobiet przywiązanie lękowe współwystępowało z opowieścią o nauczycielu z pozycji ucznia. Innymi słowy, najbardziej typową dla kobiet manifestacją kulturową lękowego skryptu więzi okazało się preferowanie opowieści asymetrycznej, w której to partner-nauczyciel wie więcej i jest mądrzejszy życiowo. Być może przyjmowanie właśnie takiej opowieści służy radzeniu sobie z lękiem przed opuszczeniem ze strony partnera-mężczyzny (zob. Mikulincer, Shaver 2007). Zaproszenie go do roli mentora czy przewodnika życiowego miałoby zwiększać jego poczucie wartości, a tym samym podnosić atrakcyjność związku z wierną uczennicą.

Tymczasem dla mężczyzn najbardziej specyficzne okazały się manifestacje kulturowe unikowego skryptu więzi. Korelowały z nim pozytywnie opowieść o terapii z pozycji pacjenta oraz negatywnie – demokratyczna i humorystyczna z pozycji komika. Mężczyźni przywiązani unikowo mieliby zatem albo preferować opowieść, w której to oni, z pozycji niższej, szukają ratunku czy wsparcia u kobiety-terapeutki, albo odwrotnie – mieliby nie preferować opowieści, w której kobieta miałaby mieć pozycję równorzędną. Ponadto daleko może im być do życia opowieścią, w której mężczyzna śmieje się z siebie czy aktywnie łagodzi żartem napięcia w związku. Tę „wielokierunkowość” czy nawet niespójność kulturowych manifestacji unikowego skryptu więzi u mężczyzn można wyjaśniać tym, że wiąże się z nim wysoce nieefektywne poszukiwanie wsparcia (Collins, Feeney 2000). Nieefektywność ta polega na tym, że bardzo pragnąc wsparcia, jednocześnie robią wszystko, aby go nie otrzymać. Unikając zależności od partnerki, pilnując, aby nie weszła na pozycję równorzędną, nie potrafią „rozluźnić” swojego podejścia i spojrzeć na związek z humorystycznym dystansem. Być może właśnie dlatego potrzebują partnerki, która będzie się do nich aktywnie „dobijać” i w jakiś sposób ich „uleczy” (por. pary, w których mężczyzna prezentuje styl unikowy, a kobieta – lękowy: Drożdżowicz 2010).

W odpowiedzi na pytanie drugie, zgodnie z przewidywaniem (H1), wystąpiła – niezależnie od płci – negatywna zależność między przywiązaniem unikowym a satysfakcją ze związku oraz między przywiązaniem lękowym a satysfakcją ze związku, ale już tylko u mężczyzn. Należy mieć na względzie, iż wartości współczynników korelacji pokazujących niezgodny z oczekiwaniem brak zależności między przywiązaniem lękowym u kobiet a satysfakcją ze związku oraz przewidywaną, choć na poziomie tendencji, analogiczną zależność u mężczyzn, niewiele się różnią (odpowiednio: -0,19 n.i.; -0,26; $p < 0,1$) i w obu przypadkach są ujemne. Należałoby raczej mówić o negatywnej bardzo słabej zależności lub o jej braku w przypadku obu płci. Być może grupa osób przywiązanych lękowo

nie jest jednorodna ze względu na złożoność konstruktów więzi lekowej. Obejmuje on bowiem uciążliwe dla związku postawy czujności na sygnały zagrożenia, odrzucenia oraz domagania się uwagi i opieki partnera (Mikulincer, Shaver 2007), ale też – niezwykle ważne dla zaistnienia głębszych procesów w bliskiej relacji – zaangażowanie w jej utrzymanie. W przypadku więzi unikowej mamy do czynienia z procesem odwrotnym – sygnały zagrożenia prowadzą raczej do unikania zaangażowania w związek i kompulsywnego polegania na własnych siłach (Mikulincer, Shaver 2007), dlatego osobom przywiązanim unikowo może być dużo trudniej doświadczać zadowolenia ze związku niż osobom przywiązanim lękowo (por. metaanalizy danych: Mikulincer, Shaver 2007).

Wykazaliśmy także, iż – bez względu na płeć – z satysfakcją ze związku współwystępuje jedynie opowieść o uzależnieniu. W badaniach Sternberga, Hojjata i Barnesy (2001) analogiczna zależność nie wystąpiła. Być może w naszej kulturze, jednak bardziej kolektywistycznej niż amerykańska (Oyserman, Coon, Kimmelmeier 2002), uzależnienie od partnera jest postrzegane w sposób mniej patologizujący. Jeśli osoba stawia partnera w centrum swojego życia, być może robi to również dlatego, że jej na nim zależy oraz mocno angażuje się w związek (por. wcześniejszy wywód o niejednorodności konstruktów więzi lękowej, z którą w naszym badaniu współwystępuje opowieść o uzależnieniu).

Zdecydowanie mniej zależności między satysfakcją ze związku a opowieściami o miłości wystąpiło u kobiet, co sugeruje, iż teksty kultury mogą być u nich mniej istotne w bezpośrednim adaptowaniu się do związku, niż ma to miejsce u mężczyzn. Zadowolenie u kobiet może nieco osłabiać budowanie związku w oparciu o uprzednie założenia czy receptę (jak w opowieści o przepisach), wzmacniając preferowanie wizji, w której kobieta jest przez partnera podziwiana (jak w opowieści o dziele sztuki z pozycji dzieła).

W przypadku mężczyzn satysfakcji ze związku służyły przede wszystkim opowieści symetryczne zbudowane wokół tematu zaangażowania w związek (opowieść o domu i ogrodzie) i współobecności (opowieść o podróży), ale też asymetryczne, bazujące na temacie wspierania partnerki (opowieść terapeutyczna z pozycji terapeuty) i dystansującego humoru (opowieść humorystyczna z pozycji widza). Nie sprzyjały jej jednak scenariusze „dystansujące” wobec partnerki i relacji (opowieść o grze, tajemnicza z pozycji detektywa i tajemniczej postaci) oraz opierające się na temacie otrzymywania wsparcia od partnerki (terapeutyczna z pozycji pacjenta). U mężczyzn zarysował się więc bardziej wyraźny i spójny wzorzec opowieści sprzyjających zadowoleniu ze związku – taki, w których mężczyzna koncentruje się raczej na dawaniu wsparcia niż na jego otrzymywaniu, bardziej angażuje się w związek niż się od niego dystansuje oraz nie traktuje w nim wszystkiego nazbyt poważnie.

Jednakże, jak sugerują wyniki dotyczące odpowiedzi na pytanie trzecie, okazało się, iż opowieści o miłości tylko u kobiet mogą odgrywać istotną rolę

w modyfikowaniu niektórych zależności między lękowym skryptem przywiązania a zadowoleniem ze związku. Preferowanie opowieści baśniowej wzmacniało negatywny „wpływ” przywiązania lękowego na satysfakcję ze związku, natomiast opowieści o nauczycielu z pozycji nauczyciela, humorystyczna (z pozycji komika i widza) oraz tajemnicza (z pozycji detektywa i tajemniczej pozycji) ten „wpływ” buforowały. Zgodnie z niniejszym modelem można przypuszczać, że kobiety o więzi lękowej, hołdujące idyllicznej wizji związku wokół biernego czekania na idealnego partnera, księcia z bajki czy „drugą połówkę” (zob. Sternberg 2001), raczej nie będą w nim szczęśliwe. Przeciwnie, pomocne w przezwyciężeniu potencjalnie negatywnych skutków więzi lękowej może okazać się zaadaptowanie do własnego systemu znaczeń narracji „sprawczych”, w których kobieta pełni rolę nauczyciela oraz potrafi aktywnie, z humorem się zdystansować do problemów. Co ciekawe, opowieść tajemnicza, choć negatywnie skorelowana z satysfakcją ze związku (Sternberg, Hojjat, Barnes 2001), w przypadku kobiet o więzi lękowej może pełnić funkcję adaptacyjną. Być może rozciągnięcie aury tajemniczości wokół partnera i siebie wzmacnia przeżywanie własnej odrębności i niezależności, które przy wzorcu lękowym więzi pozostają zepchnięte na dalszy plan (zob. Mikulincer, Shaver 2007).

Podsumowując, wyniki naszego badania wspierają tezę Salvatore, Dimaggio i Semerari (2004), zgodnie z którą narracje czerpane z tekstów kultury bazują na wcześniej ukształtowanych skryptach więzi, a także podział Sternberga, Hojjata i Barnes (2001) na opowieści o miłości adaptacyjnej vs. nieadaptacyjnej dla związku. Uzyskane rezultaty dostarczają również przesłanek do myślenia o narracjach kulturowych jako o ważnym regulatorze wpływu mało bezpiecznych skryptów więzi na jakość związku. Narracje kulturowe mogłyby pełnić rolę zarówno terapeutyczną, jak i patologizującą – właśnie ten kierunek badawczy, ze względu na wyraźny aspekt aplikacyjny, warto dalej rozwijać. Należy jednak pamiętać, że w niniejszym badaniu pomiar opowieści o miłości został wykonany przy pomocy skonstruowanego w kulturze amerykańskiej narzędzia kwestionariuszowego, co implikuje ostrożność w interpretacji uzyskanych wyników. Pożądane byłoby opracowanie nowego – rodzimego – narzędzia, ale też włączenie do badań metodologii jakościowej, która może być bardziej „czuła” w różnicowaniu subtelnych znaczeń czerpanych z kultury i bliskich relacji.

BIBLIOGRAFIA

- Baldwin M.W. (1992), *Relational schemas and the processing of social information*, „Psychological Bulletin”, Vol. 10.
- Bowlby J. (1973), *Attachment and Loss*, Vol. 2: *Separation: Anxiety and Anger*, New York: Basic Books.
- Bowlby J. (1979/2005), *The Making and Breaking of Affectional Bonds*, London: Tavistock.

- Brennan K.A., Clark C.L., Shaver P.R. (1998), *Self-report measurement of adult romantic attachment: An integrative overview*, [w:] J.A. Simpson, W.S. Rholes (eds.), *Attachment Theory and Close Relationships*, New York: Guilford Press.
- Collins N.L., Feeney B.C. (2000), *A safe haven: An attachment theory perspective on support-seeking and caregiving in adult romantic relationships*, "Journal of Personality and Social Psychology", Vol. 78.
- Drożdżowicz L. (2010), *Teoria przywiązania w praktyce terapii par*, [w:] B. Tryjarska (red.), *Bliskość w rodzinie. Więzy w dzieciństwie a zaburzenia w dorosłości*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Fraley R.C., Shaver P.R. (2000), *Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions*, "Review of General Psychology", Vol. 4.
- Hazan C., Shaver P. (1987), *Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process*, "Journal of Personality and Social Psychology", Vol. 52(3).
- Hendrick S.S. (1988), *A generic measure of relationship satisfaction*, "Journal of Marriage and the Family", Vol. 50.
- Mikulincer M., Shaver P.R. (2007), *Attachment in Adulthood. Structure, Dynamics, and Change*, New York–London: Guilford Press.
- Natora M. (2011), *Role w związku partnerskim a strategie rozwiązywania konfliktów i satysfakcja ze związku*, Warszawa: Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej (niepublikowana praca magisterska).
- Oyserman D., Coon H.M., Kemmelmeier M. (2002), *Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses*, "Psychological Bulletin", Vol. 128(1).
- Salvatore G., Dimaggio G.A., Semerari A. (2004), *A model of narrative development: Implications for understanding psychopathology and guiding therapy*, "Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice", Vol. 77.
- Schafer R.B., Keith P.M. (1980), *Equity and Depression Among Married Couples*, "Social Psychology Quarterly", Vol. 43(4).
- Shaver P.M., Mikulincer M. (2007), *Podejście behawiorystyczne do miłości romantycznej. Systemy: przywiązania, opieki i seksualny*, [w:] R.J. Sternberg, K. Weis (red.), *Nowa psychologia miłości*, Taszów: Biblioteka Moderatora.
- Stawska M. (2011), *Styl przywiązania i percepcja partnera a satysfakcja ze związku*, Bydgoszcz: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego (niepublikowana praca doktorska).
- Sternberg R., Hojjat M., Barnes M.L. (2001), *Empirical Tests of Aspects of a Theory of Love as a Story*, "European Journal of Personality", Vol. 15.
- Sternberg R.J. (1996), *Love stories*, "Personal Relationships", Vol. 3.
- Sternberg R.J. (2001), *Miłość jest opowieścią*, Poznań: Wydawnictwo Rebis.

SUMMARY

The aim of the study was to investigate the relationship between insecure attachment patterns, love stories, and relationship satisfaction. The study involved 96 people (48 heterosexual couples) who have been in a relationship for about 1 year up to 50 years. We measured insecure attachment patterns using K.A. Brennan, C.L. Clark and P.R. Shaver's Experiences in Close Relationships Scale; love stories – using Sternberg's Triangular Love Scale; relationship satisfaction – with Hendrick's Relationship Assessment Scale. Correlation analysis showed that in most cases the anxious attachment pattern co-occurred with the story about sacrifice, therapy (from the patient's perspective) and addiction, while the avoidant attachment pattern – with the mystery and game stories. The avoidant attachment pattern proved to be a negative relationship satisfaction predictor, independent of gender, while the story about addiction turned out to be a positive predictor. Moderation analysis indicated that among women a negative correlation between anxious attachment and relationship satisfaction intensified in the situation when the fairy tale was favored and weakened when the story about a teacher (from the teacher's perspective), both amusing and mysterious, was preferred. The key results suggest that cultural narratives about love can buffer the negative impact of previously developed attachment scripts on the quality of a relationship.

Keywords: narratives; attachment; love stories; relationship satisfaction